

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

ן

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה לט

מִלֶּךְ בָּבֶל : (ח) וַיֹּאמֶר הִזְקִיפוּ אֶל־יְשֻׁעֵיהֶו טוֹב דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר
דִּבְרַת פִּתְחֵי כַּתְנָנִח וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שְׁלוֹמֹת וְאַמֶּת בֵּינֵנו :

כז (א) נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם : (ב) דִּבְרוּ עַל־לֵב
יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחָהּ
מִיַּד יְהוָה בְּפָלִים בְּכַרְדּוּשָׁאָתֶיהָ : (ג) קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָר פִּנּוּ דֶרֶךְ
יְהוָה יִשְׂרוּ בְּעַרְבָה מְסַלָּה לְאַלְהֵינוּ : (ד) כָּל־גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל־הַר
וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהַיַּרְדֵּן יִקְבַּח לְמִישׁוֹר וְהָרִכְסִים לְבִקְעָה : (ה) וְגִלְגָּל

כבוד

ר ש י

חנניה מישאל ועמריהם : (ח) טוב דבר ה' * מאחר שבימי יהיה שלום :
כז (א) נחמו נחמו * חזר על נבואותיו העתידות לפי שמאין ועד סוף הספר
דברי נחמות הפסיק פרשה זו ציגס לבין הפורענות נחמו אתם נביאי נחמו
את עמי : (ב) כי מלאה נבאה תרגם יונתן עתידה דתיתמולי מעם גלוותא
כמו כי מלאה מנבאה ויש פותרין נבאה כמו (חובז ז') הלא נבא לאנוש עלי ארץ :
נראה * נהפיים : כי לקחה וגו' * ארי קבילת כוס הנחומין מן קדם ה' כחילי
לקח על חד חרין בכל חזנהא ולפי פשוטו יתכן לפרש כי לקחה פורענות כפלים
ואם תאמר היאך מדהו של הקב"ה לשלם לאדם כפלים נחטאו מנינו מקרא מלא
(ירמיה ט"ז) ושלמהי ראשונה משנה עוונם וחטאם : (ג) קול רוח הקדש
קורא במדבר דרך ירושלים פנו דרך ה' לשבז גלויותינו לחוכה : (ד) כל גיא ינשא
וההר ישפל הרי דרך חלקה ושוה ונחה * והרכסים הרים הסמוכים זה לזה
ומחך סמיכתן מורד שזיניהם זקוף ואינו מעוקם שיהא נוח לירד ולעלות
(הרכסים מחורגם גדודים לשון גובה כמו גדודי הגשר) הרכסים * כמו וירכסו
את החשן (שמות כ"ח) : לבקעה קנפני"א בלע"ז Campagne (בל"א עבנים
פעלר , וויז , אקר לאנד וכן ל"ר בפסחים ה' ב' צד"ה דדיירא נבאגי) חרן
חלקה

מבלל יופי

פירשו ובנינו נגן אני וחבירי : על בית ה' , כמו בבית ה' , כי יבא על בענין בית
השמש כמו ועל חרנך תחיה שהוא כמו בחרנך , ונתת אותם על כל אחד כמו בפל , המלש
על גפסך כמו בגפסך : (כא) וימרחו * ענין חבישה ומחול :
כז (א) נחמו , טווי , ומנן פועל הרגש והוא יוצא וכן תרגם יונתן כביאיא אתנניאו
תנחומין על עמי אמר אלהכון : נחמו , וכן דברו , כמו שפירשנו בפסוק חזקו ימים
רבות : צבאה , ענינו קן חסין , וכן הלא נבא לאנוש עלי ארץ , ויונחן תרגם ארי עתידה
דחתמלי מעם שבי גלותהא , תרגם נבאה כמשמעה מן לבוא נבא , [ונקרא הזמן נבא כי
כן נבא השמים הם סבות העת והזמן] : עונה , ענשה , כמו כי לא שלם עון האמרו : [כפלים
צכל חטאתיה , כתב רד"ק הכפל יוכל להיות פעמים שתיים או יותר ותכפל חרב שלישה
רוצה לומר שלש פעמים תכפל , ובאמרו כפלים רוצה לומר שתיים והוא אומר על שתי גלויות
שגלו

תרגום אישכנזי

קמז

אנשטעללען • (ח) חוקיהו אנטווארטעטע הירוויף דעם ישעיהו : דעם עוויגען אויסשפרוך , דען רוא פֿערקינדעסט , אויט נאָך גנעריג , דען עם ווירד דאָך , ועצטע ער הינצו , פֿרידע אונד טרייע אין מייגען טאָגען העררשען ?

מ (א) טרעסטעט ! טרעסטעט מיין פֿאָלק ! שפּריכט אויער גאָטט • (ב) שפּרעכט מוטע דעם הערצען ירושלים'ס אוין , פֿערקינדעט איהר : געענדיגט זיין איהרע ליידענסצייט , איהרע וינדע פֿערזעהנט ; פֿילפֿאָך האָט זיין געליטטען פֿאָך גאָטטעס האָנד איהרער מיסעטהאָטען וועגען • (ג) דיא שטיממע ערשאַללט : „ אין וויסטען באַהנט דעם עוויגען דען וועג , אין אייגעדען אונזערס גאָטט דיא שטראַסע ! (ד) יעדעס טהאַל ערהעבע זיך , בערג אונד היגעל זינקע אוין ; קרומוער פֿפֿאַד ווערדע גראַדע באַהן , שטיילע העה' צור עבנען פֿלעכע • (ה) גאטטעס

ב א ו ר

לחוקיהו בעת זאת הכנזאה , אך אחד שלש שנים הוליד מכסה , שאלך אחריי , והכה אמר ומנכיך על זרעו , ואם הוא רחוק , כי כל זרע אדם יקראו בניו , אפילו לאלף דור , כמו שנקרא אשכנז היום בני ישראל • (הלכ"ג במלכים) •

מ (א) נחמו וגו' • נבייא ! אשכנזי תנחומין על עמי • (הכש"י) • נחמו • הכפל לחוק • (רד"ק) • (ב) צבאה • זמנה , וכן (איוב ו"ז) הלא צבא לאנוש שלי ארץ • ופירוט כי מלצה , כי השלימה עם זמנה , רוצה לומר , זמן , שהיה לה לבנות בגלות , ויונחן תרגם , ארי עתידא דתתעלי מעם גלותהא , תרגם צבאה כמשמעו , מן (זמנא דר') לצבא צבא • (הכ"ל) • כי נרצה עוננה • ארי אשתיקו לה סובחה • (הכש"י) • וכן תרגם החכם האתרגם אשכנזית • כי לקחה וכו' • כבר קבלה עונש גדול ורב מיד אפיט כל הארץ על חטאיה הרבים , ועתה נחם ה' על הרעה , ושב לשוש עליה לטוב • (ג) פנו דרך וגו' • לפי שאמר אחר כן (פסוק ה') , ונגלה כבוד ה' , אמר כה דרך משל , לפנות הדרך , ולשר המסלה , לנענור שיעבד בו אלהים • (החכם המנאר בהפטרות) • (ד) העקוב • הוא הדרך המעוות • (רד"ק) • והרכבים • גבשושית הדרכים , כי הוא ענין גבהות , וכן (תהלות ל"א) מחכסי איש • (הכ"ל) • (ה) וראו כל בשר וכו' • ידעו

מכלל יופי

אנלו ישראל גלות דבל חה הגלות , ולמה היה כל זה צענור כל טעמיה , והראש"ע פירש כפלים ענרות טלקה כל גוי , והריק"ס פירש כפלים עונותיהם ועונות אבותיהם כמו שכתוב אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו , ויונחן תרגם ארי קבילת כוס תנחומין מן קדס ה' כאלו לקת על חד תרין בכל טעמיהא , ויתכן לפרש ב"ת בכל טעמיה שהוא במקום עם , והוא אחד משמושי כמו הרק אך במשה דבר ה' , בכל זאת לא חטא איננו זולתם ופירושו שעם כל טעמיה תקח מיד ה' כפלים מן הצונה והנחמות כלומר שהעונות אשר עשו לא יהיו סנה למכוע מהם האולה והטוב המועד אליהם , כי במלאת הזמן הנגזר מלת ה' תהיה נרבה עונה , ל"ט : (ה) גי'א , בסגול , וכל אשר גי'א נגרי , והיה ראוי להיות גי'א על משקל פלא פלא , אלא שהוקל ונחה "הי"ו"ד : והרכבים , ענין גבהות , וכן מרכסי איש , ופירושו ההרים הגבוהים : (ה) וראו , ענין ידועה , והבנה , רוצה לומר ראית הלכ כמו ולבי ראה הרבה והדומים לו : (ז) קול אומר קרא , הגוי הנה אינו לאדם מיוחד אלא למי שיהיה , והוא על דרך מליצה , ובפירוט קול נבואה קרא לנביא קרא ואמר הנביא מה אקרא ואמר לו הקול קרא ואמר כל הנבא סביר : (ו) יבש , עבר במקום עתיד במנהג ובדברי הכנזאה ברוב : גבל יצן , טעם עכר

הרגום אשכנזי

א) גאטטעס מאיעסטעט אפגעבארעט זיך, יעדע קרעאטור ערקענגט: די
 "זי" דעם עוויגען אויסשפרוך. (ו) "פערקינדע!" — ערשאללט די
 שטימע, איך שפראך: וועס פערקינדע איך? הינפעלליג איזט אללעם פלייש,
 ווי גראז, אללע זיינע טוגענד וויא פערדעסכלומע * (ז) גראז דאָרעט, בלומע
 וועלקט, ווען גאטטעס ווינד דאָרבער ווערט; פֿירוואָרד! דאָן פֿאַלק איזט
 הינפעלליגעס גראָז. (ח) "לאָס גראָז דאָרען, בלומע וועלקען: גאטטעס
 "וואָרט בעשטעהט עוויגליך. (ט) אויף האָהען בערג קלום הינאָן, היילפֿער,
 "קינדערין ציון! ערהעב' מעכטיגליך דיא שטימע! היילפֿערקינדערין ירושלים!
 " ערהעבע ויא, וויא ניכט באַנגע! זאָגע דען שמערטען יהודה'ס: שויעט —
 " אייער גאטט! — (י) ער, דער עוויגע! גאטט! קעממט מיט אללגעוואַלט,
 " מיט מעכטיגעס העררשער אָרם; ביא איהם איזט גראָסער לאָהן, פֿערדעלטונג
 " פֿאַר איהם. " (יא) דעם הירטע גלייך, ווידעו ער דיא העערדע, זיין
 אָרם אויספֿאַהט דיא לעטמער; טרענט אין ווינעם שאַקע ויא, ליימעט זאָנט
 דיא זיינענדען. — (יב) ווער מיססט מיט האָהלער האַנד דיא וואַסער
 אללע? ווער מיט איינער שפּאַנגע דיא היממעל? — ווער מיט גראָסעס מאַאַס
 דער ערדען שטויב? — ווער ווינט געכירגע, ווער דיא היגעל אין ריכטיגע
 שאַלע גלייכגעוויכט? — (יג) ווער בעשטיממט דעם עוויגען גייסט? וועלך
 ווען

ב א ו ר

ידעו כל בני אדם, כי פי ה' דבר, כלומר, ידעו אז, כי הנחמות האלה, שדברו
 הנביאים, על פי ה' דברו מה שדברו, כשיראו, שיתקיימו הנבואות. וראו ענין ידועה
 והבנה, רונה לאומר, ראית הלכ, כמו (קהלת ב') ולכי ראה, והדומים לו. (הכ"ל)
 (ג) ואמר טה אקרא וגו'. רוחי אמר אל הקול מה אקרא, מרשי, ועל כן מתורגם
 בל"ח, כחלו כחמר ואומר. ושיעור הכתוב, הנביא אמר אל הקול: אל מי אדבר,
 ואודיע דברך? הלא הנה וגם חסדס כנין השדה, אשר יבש ונכל. ועל זאת הקול בפסוק
 (ח) יבש חציר, אף אש יבש חציר וכו', הלא דבר אלהים יקום לעולם, ונעבור זאת אל
 תמצע עלקרוח ומלהידיע מה שאומר אליך, והוא: הנה ה' אלהים בחוק יבא וכו'. (המבאר
 בהפטרות) * (י) בחוק. בחקוף * (הכשדי) * וכן מתורגם אשכנזית * (יא) ברועה
 וגו'. מהפסוק הזה מתחילים דברי הנביא, ויאמר על ה', שהוא ירעה את עמו, כרועה
 את עדו וכו'. (המבאר בהפטרות) * עלות ינהל, מניקחא בכית מדבר * (הכשדי) *
 (יב) מי סדר וכו', אשר, לא יתמהו הגוים, אש איניא ישראל פענדותם, טעמו
 בראותם כמה שנים, כי מי שברא העולם מאין, יכול לעשות זה, לכיכך אשר, מי מדד
 בשעלו אים * (רד"ק) * בשעלו. פירוט, אנדושו, והוא על דרך משל, כי אין לו
 יתברך יד ואגרוף * (הכ"ל) * ושטרים וכו'. שנטה כיריעה ידע מדתם, כי הוא בראש
 בגבורתו, כפי החכמה, וכללו מודס בורת, וכדרך בן אדם דבר הכאוב * (ראב"ע) * וכלי
 כמו מדד, ותרגום וימרו נעומר (שמות ט"ז) וכלו * (הכ"ל) * בשליש. מדה גדולה,
 וכן (תהלות פ') ברמעות * (רד"ק) * ושקל וגו'. בורא שמים וארץ שקל הרים ונבנות
 בפלגים מאזני אסקל ישר * בפלג * ענין הכרעה והיסרה באסקל, כמו פן תפלג * (שלי
 ה'), דומיו. ועל פי זה תרגם הפסוק המורגס בל"ח * (יג) מי חבן וכו'. מי העיר את
 ראש אלהים, כאשר אמר, זכיה העולם? מי מהנמצאים יען לו ענה, כנראו תכל וכל
 באנשים

ישעיה מ

קמה

כבוד יהוה וראו כל-בשר יחדו כי פי יהוה דבר : (ו) קול אמר
 קרא ואמר מה אקרא כל-הבשר חציר וכל-חסדו כציון השדה :
 (ז) יבש חציר נבל ציון כי רוח יהוה נשבה בו אכן חציר העם :
 (ח) יבש חציר נבל ציון ודבר אלהינו יקום לעולם : (ט) על הר-
 גבה עלי-לך מבשרת ציון הרימי בפת קולך מבשרת ירושלים
 הרימי אל-היראי אמרי לערי יהודה הנה אלהיכם : (י) הנה אדני
 יהוה בחזק יבוא וזרעו משלה לו הנה שכרו אתו ופעלתו לפניו :
 (יא) כרעה עדרו ירעה בזרעו ימבין טלאים ובחיקו ישא עלות
 ינהל : (יב) מי-מדד בשעלו מים ושמים בורת תבן וכל כצל
 בשלש עפר הארץ ושקל בפלים הרים וגבעות במאזנים : (יג) מר

חכן

ר ש י

חלקה ושום : (ו) קול • מאת הקב"ה חומר אלי קרא : ואמר רוחי אליו מה
 חקרא וסקול ושיבו זאת קרא כל הנשר חציר כל המגזיחים תהפך גדולתם
 ותהיה כחציר : וכל חסדו כציון השדה • כי חסד לאומים חטאת (משלי"ד) :
 ד"ח (כל הנשר חציר) סוף אדם למות לפיכך חס חומר לעשות חסד הרי הוא
 כציון השדה אשר ייבול ויבש ואין לסמוך עליה שאין בידו לקיים שמה ימות שכשיבש
 חציר נבל אין כמות האדם בטלה הבטחתו אבל לדבר אלהינו יקום כי הוא חי
 וקיים ובידו לקיים לפיכך על הר גבוה עלי נשרי מבשרת ציון כי מפי החי לעולם
 היא הבטחת הנשורה : (ח) נבל • כמש : מבשרת ציון • נביא המבשרין לציון
 ובמקום אחר הוא חומר רגלי מבשר (לקמן כ"ג) זכו קל כזכר לא זכו תש כנקבה
 ומאחר פעמיו עד הקן : בחזק יבא • על האומות לפרע : הנה שכרו אתו • מוזמן
 אתו לנדיקים : ופעולתו שכר פעולה שעליו ליתן להם : (יא) כרועה אשר עדרו
 הלחן המייבקות • ינהל בנו מנהל : (יב) מי מודד וגו' • כל זה היה בו כח
 לעשות וכ"ש שיש בו כח לשמור הבטחות הללו : בשעלו • בהליכתו שנאמר דרכת
 צים סוסך (חזקוק ג') • בשעלו (מודד כ"ג) מושעול הכרמים שזיל :
 שעל • שם כלי הוא וכן בשעלי שעורים (יחזקאל י"ג) : (תיבן חמולאיר בלע"ז
 חמולער Amouler. כל"ח געפארמט, געבילדט) לשון מדה ומניין כמו
 ותוכן לבנים התנו : וכל בשלים • ומדד בשלישיות שליש מודד שליש ישוב שליש
 ומיוס ונהרות • ל"ח בשלים מגודל עד חמה שליש לאנצעות ומנחס פי' שהוא שפ
 כלי וכן ותשקמו דנועות שליש חלום פ') : ושקל בפלים הרים • הכל לפי הארץ
 בר כנד תקע בארץ קשה והקלים בארץ רכה : (יג) מי חכן • את רוח הקדש

ישעיה מ

חֲבַן אֶת־רוּחֵיהוּהָ וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֵנִי : (יד) אֶת־מִי נוֹעֵץ וַיְבִינֵהוּ
וַיִּלְמַד וּ בְּאֵרַח מִשְׁפָּט וַיִּלְמַדְהוּ דַעַת וְדַרְךְ הַבּוֹנֹת יוֹדִיעֵנִי :
(טו) הַגּוֹיִם כְּמַר מִדְּלִי וְכִשְׁחַק מֵאֲזִינִים נִחְשְׁבוּ הֵן אֵיִם כְּדֶק יִפּוּל :
(טז) וַלְבָנוֹן אֵין דִּי בְעַר וְחֵיתוֹ אֵין דִּי עוֹלָה : (יז) כָּל הַגּוֹיִם כְּאֵין
נִגְדוּ מֵאָפֶס וְחֵהוּ נִחְשְׁבוּ לוֹ : (יח) וְאֶל־מִי הִרְמִיּוֹן אֵל וּבִמְהַר־דְּמוֹת
הָעַרְבֵי־לוֹ : (יט) הַפֶּסֶל נֶכֶד חֲרָשׁ וְצִרְף בְּוָהֵב יִרְקַעְנֵנוּ וְרַחֲקוֹת
כְּסָף צוּרְף : (כ) הַמִּסְכָּן הָרוֹמָה עֵץ לֹא יִרְקַב יִבְחַר חֲרָשׁ חֲכָם
יִבְקֹשׁ־לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמוּט : (כא) הַלּוֹא תִדְעוּ הַלּוֹא תִשְׁמַעוּ
הַלּוֹא תִגְדוּ מֵרֹאשׁ לְכֶם הַלּוֹא תִכְיֹנְתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ : (כב) הַיֵּשֶׁב

על

ר ש י

צפי הנביאים ה' תכנו וכדי הוא להאמין : ולחיש ענתו • יודיענו רוחו כן תירגם
ינתן ולפי משמעו וחיש ענתו מוסב לראש המקרא מי תיכן את רוחו ומי חיש עלמו
אשר יודיענו להקב"ה ענה : (יר) את מי נועץ ויבינהו • ואת מי מן האומות
נועץ • כמו שנועץ עם הנביאים כמו שנאמר באברהם וס' אמר המכסה את
מאברהם (ראשית כ"ז) וגומר • ויבינהו וילמדוהו באורה משפט : את מי מן
האומות עשה כן שלימדו חכמה כמו שעשה לאברהם שנתן לב להכירו מחיליו ולהבין
בתורה שנאמר וישמר מלאותי ואומר למען אשר יצא (שם י"ח) וגו' וכליותיו
היו טבעות חכמה שנאמר חף לילות וסרוגי כליותי (תל"ט ז') : את מי נועץ
ויבינהו • האיש להקב"ה הן כל גויים לפניו כמר מדלי וחף ילמדו לו : (טו) הן
גויים כמי מדלי • ואין חשבון לו להעמיד מהם לנביאים לגלות סודו : כמר מדלי •
כטיפה מרה המטפטפת משולי הדלי ומשקע טנופה המים ורוקבין העץ :
לימוניד"ח בלע"ז • (ר"ל לימאנעס Limoneux בל"א שלאמיכט וכן לשון רש"י
בפסחים ס"ח א' בד"ה שיחקה דמעיה • וכשהק מאזגים • שהנחשת מעלה עיפס
ומשתחק : כדק • אבק דק • יטול • כאבק הנישא ועולה על ידי רוח כדק
אשר ינטל : (טז) חין די בער • על מזבחו : וחיותו של לבטן חין די עולה :
ד"ח ולבטן חין די בער וגומר לכפר על עון האומות : (יז) כחין נגדו • כאין
הם בעיניו ואינם חשויין לפניו : (יט) נסך • לשון מסכה • נסך חרש • חרש
של ברזל טסכו מזרזל או מנחשת ואח"כ הטרף מרקעו צטסי זהו ומנפכו מלמעלה :
ורחקות • שלשחות : (כ) המסכן הרומה • חו אס צא לעשותו של עץ המלומד
להבחין בין עץ המתקיים לשאר עצים עץ שלא ירקז מהר יבחר : המסכן המלומד
כמו (מדבר כ"ג) המסכן הסכנתי : הרומה הפרשה ברירה העלים :
(כא) הלח חדשו : מוסדות הארץ מי יסדה ואומי הים לכס לעבוד : (כב) חוג

לשון

הרגום אשכנזי

קבו

וועזען גיבט איהם ראטה? — (יד) מיט וועם איבערלעגט ער, דאס ער ווייזער
ווערדע? ווער לעהרט איהן דעם רעכטעם פפאר, דער ערקענגטנים וועג, דער
ווייזהייט גאנג? — (טו) זיהע! דעם האנגערען טראפפען אס איימער, דעם
שטויבע דער וואאנשאאלע גלייכען נאציאנען; דיא מערעסאינזעלן פליגען אויף,
וויא לייכטער שטויב. (טז) לבנון'ס וואלד רייכט ניכט צום אלטארפייער, זיין געווילד
ניכט צו אפערטהירע אויס. (יז) דיא פֿעלקער אללע שווינדען, וויא ניכטס,
געגען איהן; מיט איהם פֿערגלייכען — וועלך ניכטיגע, אייטלע וועזען! (יח) וועם
וואללט איהר דען אללמעכטיגען דען פֿערגלייכען? וועלכע געשטאלט זאלל איהן
דארשטעללען? — (יט) יענעם בילד, דאן דער קינסטלער גיסט, דער מייסטער
מיט גאלדבלעך בעלענט, מיט זילבערקעטטע פֿערצירט? — (כ) אָדער יענעם
דיהפטיגען העכע, דער איינען בוים ריין פֿאן וואורפֿראם וועהלט, גון ווייזען
מייסטער אויף זוכט, איין אונפֿערגענגליך בילד צו פֿערטיגען? — (כא) וויא?
איהר וויסט עס ניכט, האבט עס ניא געהערט? וואס אייך לענגסט קונד געטהאן
אויס, וואס פֿאן וועלטענגרינדונג דער איינזיכט נאהע ליגט? — (כב) ער, דער
איבער

ב א ו ר

זאכאיה? — ואיש. מוסך עצמו ואחר עמו, ומשפטו: ומי איש יג' (יד) את מי נועץ.
מזכין כפעל, פעל עבר, על כן הוא פתוח ע"ן, עם מי התייען. (יז) עזרא. (טו) הן גוים
במר מדלי. כטיפה הניסלת מהליו, ואין ריע לו. (הכל) . וכשחק. הוא האבק
הדק, מגורת ושקת ממנה הדק (שמות ל"ו), ואחר שכל בני אדם הבל כגדו, את מי
נועץ? (הכ"ל) . ברק יסול. כאבק הניסא ועולה על ידי רוח, כדוק חסר ינטל. (רש"י) .
וכן אמר הכשדי: הא נתיח כדוקא דפרס. וכן מתורגם אשכנזית. (טז) ולבנון וגו'.
ואין לשם נודך לעגלות, כי אין די בלבנון, לבער, וטעם לבנון, שיכניו השומעים, כי
הטעם, כל עני הארץ, וכן טעם סיתו. (ר' אברהם ז' עזרא) . (יז) מאפס. פחות
מאפס, על דרך המה מהכל יחד (תהלות ס"ב י"ד) . (רד"ק) . (יח) ואל מי וגו'.
אמר הכנזיאל הנעורים בעמו: למי תמשילו אל שדי? ובאיזה תמונה תזיירו אותו? —
(יט) וצורף בזהב ירקענו. וקינאה בזהב מפני ליה. (הכשדי) . ורחוקות. כמו
עזה הרתיק (יחזקאל ז' כ"ג), כדמות שלאלות. (ראב"ע) . וכן תרגם הכשדי: ושלשן
דכסף קינאה מאחיד ליה. (כ) המסכן וכו'. כמו ילד מסכן (קהלת ד'), שהוא לשון
עוני, ואיעורו כמו שכתב רד"ק: למעלה אמר, אס תדמו אליהם אל הכסל, אשר נסך
חרס, ומכסה בכסף, או בזהב, כי המה אלילי העשירים, ואחר כן אמר, או אס תדמו
אלהים אל הפסילים, אשר עושים להם העניים מן עץ. (הכסם המבאר בהפטרות) .
תרומה וגו'. עובד אליל, אס דל הוא, ואין ידו משנת, לעשות לו פסל מסכה אוהב,
או מכסף, ירים תרומה קטנה מחילו, כפי כמו, יבחר לו עץ טהור מרקטון ומכוס נוסם,
ויבקש אותו משכיל, לעשות עטב חוק, אשר יעמוד ימים רבים. (כב) חוג הארץ.

מכלל יופי

עבר בפלם יבש חזיר ענין כפילה: (ט) מבשרה ירושלים, פירוש את ציף
המבשרת את ירושלים הרומי בכח קולך וכשרי ערי יהודה ואמרי להם הנה אלהיכם
ובטרוש מבשרת ציין וכן מבשרת ירושלים לפי שהן עיקר ארץ ישראל והן עיר אחד כאלו הן מבשרות
אלה הערים שאלהן ישראל, פירוש מבשרת ציין את ציין המבשרת, וכן מבשרת ירושלים.
(י) בחוק

הרגום אשכנזי

איבער דען ערדקרוים אונד זיינען היישרעקגלייכען בעוואָהנערן טהראַנט; ער, דען
 דיא היממעל אויסדעהנטע וויא טעפפוך, וויא געצעלטע אויסשפאָנגטע צום
 בעוואָהנען. (כג) ער וואַנדעלט פֿירשטן אין ניכטס, ערדענריכטער אין אייטלע
 וועזען. (כד) דאָס איחר שפּאַלעם זיך ניכט ווייטער פּפּלאַנצט, קיינען זאָמען
 ברינגט, קיינע וואורצעל פֿאַסט; הויכט דער ווינד זיא אַן — זיא טראַקקען
 איין שטורם פֿיהרט זיא וועג וויא שטאַפּפעלן. (כה) וועס וואַללט איהר טיך דען
 נאַכבילדען

ב א ו ר

מנורת וצמחונה (להלן מ"ד י"ג), והטעם, הכלי העושה החוג, והוא הקו הסובב בעיניו,
 והנה לעד, כי הארץ עגולה, לא רבועה, ואם אין נורד לססוק, כי הדבר ידוע בחלומות
 גמורות, וטעם היום, שהכל מלא כבודו. (ראב"ע). ויושביה כחגבים. וכל ימיה ארעה
 קשיין קדמוהי כקמחין. (הכסדי). כדק. יריעה ארונה, וכאשר מתרגם בל"א. ודעה
 בדברי רש"י ז"ל בזה. (כד) אף בל יגו. יוושני בשמים יהסך מושלים לאין, ובנידי אף
 לתוס ובוהו, והמה יכלו ויאבדו, גועס לא יכטע בארץ, לשלח פארות, לח יעשה זרע,
 ולא ישרו שרשי באדמה, ואם ישיב במ הרוח, ייבשו ויגזלו, והרעם יעבירם כקשי שגלים
 פקנרים. (כה) ואשוהוכו. אהיה אזהעמו, וטעם קדוש, כי השם קדוש, מהשתוות עמו
 אפד

מכלל יופי

(י) בחוק יבא, תאר, ופירושו בחיל חזק וחילו הוא איושו הוא שאמר חרעו מושלה
 ובפירוש בחוק יבא ביד חזק כי לא ינטרף ליד אחרת אלא ידו החזקה, ותאר היד בחוק
 לשון זכר כי ימלא לשון זכר כמו והנה בו מנלת ספר: ופעלתו, שבר פעולה לפועלו חזק
 והנה היא פעולתו ופעולתו, וכן נספתי מלכי, מלכי מקדש, ושמקמים בבית תפלות,
 שיעתי את תפלתך והדומים להם וחסרון עלת שכיר מפעולתו כמו לא תלין פעולת שכיר רוח
 למר שכר פעולת שכיר: (יא) עלות, הבהמות המניקות נקראו כן על שם בכיהם שם
 עולים, וכן הנערים בבני אדם נקראו כן עול ימים, התשכח אשה עולה: (יב) בשעלו,
 ענינו כמו אגרוף, כלומר מלא אגרוף: וכל, פירושו ומדד תרגום וימודו בעומר, וכל
 בעומר: בשליש, במדה גדולה, וכן: בדמעות שליט, והריק"ס פירש מדה שהיא
 שליש המדה הגדולה: **בפרלם**, הוא יוסר המאזנים, והוא מה שתופס בידו האוקל שגם
 המאזנים בתוכו, ויש: אומרים כי נקרא פלם מטה הנרוז שאוקלין בו והוא מסת
 בסומנים לדעת המשקליה יתולים על נקודות הסומנים אפן המשקל רומנ"א בלע"ז: (יג) כן
 תכן את רוח ה' מי אכר עומד במקום שנים, ופירושו מי תכן את רוח ה' ויש אים שענתו
 יודיענו, ויש מפרשים מלת ה' הטובה לשאלת ואינו נסמך רוח אל ה', וראב"ע פירשו כיון
 כמו רוח אלהים מרפפת, ורד"ק פירש כשעשה כל זה מי תכן את רוח כמו נפשו אותה ויעש:
 (יד) בארח משפט, פירושו בדרך חכונת העולם וכן וארמון על משפטו יש פירוש על
 תכונתו, וכן כמשפט הראשון והדומים להם: (טו) כבוד מדלי, הטפה הכוטפת ק
 הדלי והוא הכלי שאוזנים בו, ואראו מר פו יהיה שראו מרד ויהיה ענין נבחות, ונקראת
 הטפה הכוטפת אל הבור כשמעלים הדלי מן הבור מר לפי שנופלת מגובה: יטול לדעת ר' יוסף
 ענין הסעה והשלכה, ואראו טיל מבנין נפעל, ולדעת רד"ק שראו נטל מבנין הקל תרום
 ויש ונטל, ובפירוש יטול כועל עומד אס כן הוא מבנין נפעל משרש טיל וכן כתבו רבי יהודה
 חיוג: (יז) טאפס פחות מאפס, על דרך המהמהגל יסד: (יח) הדמיון, בא שלם,
 להודיע כי כן המשפט בכל כתי הלמ"ד, והכו"ן נוספת כט"ן ישמרון: תערכו לו, כאמר כי הוא
 מופיעל הכנר, ומשפטו תעריכו כמו וידבקו נס השם לפי שהוא יוצא לשלישו כי הדמות שוק
 נאדם מעריך, וענינו השוי והאומל: (יט) נסך, ענינו ההסתד והכסוי כי היו עש
 הפעל

ישעיה מ

קמו

על-חוג הארץ וישביה פחגבים הנוטה כדק שמים וימתחם פאהל לשבת : (כג) הנוהן רוזנים לאין שפטי ארץ פתהו עשרה ; (כד) אף בל נטעו אף בל-זרעו אף בל-שרש בארץ גזעם וגם נשף בהם ויבשו וסערה פקש תשאם : (כה) ואל-מי תדמיוני ואשוח

יאמר

ר ש "

לסון מחיגה (ל'קמ"ר) עוגל קומפ"ש בלע"ז : (קאמפאס Compase. בל"ח זירקל , חומקרויס , כמו רחשית כ"ט י"ז בד"ה תואר) : ויושגים . לפניו כחגבים : כדוק . כיריעה טייל"ח בלע"ז : (ט"א אל Toile. בל"ח פעל , ליינוואנד , גוועז וכן ל"ר בחגיגה י"ב ב' ד"ה כדוק) : (כד) חף בל נטעו , חף הרי הם כמו שלא נטעו : חף בל זרעו . ועוד יתור מכאן שיזרשו ויעקרו כאילו לא זרעו זריעה פחותה מנטיעה : בל שורש בארץ גזעם . לכשיעקרו לא ישרים הגזע בארץ שיהא מחליף כל שורש שבמקרא טעמו באות ראשונה ונקודה הרי"ש פתח חס טעמו למטה ונקוד קמץ לפי שהוא לשון פועל אינרטיב"י בלע"ז : (כז)

מכלל יופי

הפסל מעץ ימחפין אותו והבוכסף , [או הוא ענין יניקה והתכה , ואומר זה על הפסל העשוי מזהב או כסף שמתכין אותו ל"ש] ירקענו . כמו וירקעו את פחי הזהב : וירחקות , פירוש שרירות כמו עשה הרמק , ואם אינו ממשקלו : צורף , : וירחקות הנידוף כותן צי שללאות של כסף : (כ) המסכן , הוא מענין טוב ילד מסכן ומרנוס עני מסכן , ופירוש הפסוק כי אמר למעלה הפסל נסך חרש וגו' והיו מעשה העשירים שיעשו הפסלים מכסף ומזהב , והעני שאינו יכול לעשות מזהב וכסף לתרומה לפסלו עץ לא ירקב יבצר כלומר חצר שלא יכול לעשות מזהב וכסף יבקש ויבחר העץ המוכתר שלא ירקב , [ובארם סכן פי' רבי יונה הוסיף מענין ויבן ערי מסכנות , ורש"י פירשו כמו ההסכן הסכנות כלומר המלומד להבחין ולהבדיל בין עץ המתקיים לשאר עצים עץ שלא ירקב מהר יבצר , ופירוש תרומה הפרשה רונה לומר צדירות העצים ל"ש] : (כא) הלא הביטתם מוסדות הארץ , כלומר אם יש לכם דעת להבין מוכלו להבין ממוסדות הארץ ומהשמים כמו שאמר אחר כך הנוטה כדוק שמים : (כב) חוג הארץ , פירוש גלגל הסובב הארץ : כדוק , כקרוס ובפירוש פירש דוק יריעה : וימתחם , ענין המשיכה והפרישה וכן בדברי דבתינו ז"ל מקיס שנמתח עמו , וממנו נקרא השק אמחת , ופירוש לצבת לצבת תחתיהם כי לא ישב אדם בבית אם אין עליו תקרה : (כג) רוזנים , ענינו שרים ומלכים : בחרו עשה , על דרך וכטה עליה קו תהו ואבני בהו כי ההריסה אינה מעשה על דרך האמת : (כד) אף בל נטעו , אמר שלשה פעמים אף כל אחד לרבות על חבירו כמו גם אנחנו גם אתה גם טבינו וסס זפירש : בל שרש , ענינו כמו נשרש . והוא עבר שלם מבנין פועל מרובע בנר"ן ומשקלו פועל וענינו נתינת השרש בארץ : גזעם שרש האילן מה שנראה ממנו על הארץ יקרא גזע והטמן תחת הארץ יקרא שרש וכן אמרו ז"ל גזעו מחליף , ועוד אמרו העולה מן הגזע שלו מן השרשים של בעל הבית פירוש השרשים הם הטמונים תחת הארץ והעולה מהם של בעל הבית : נשף , ענינו הריסוף והנפיתה כמו נשפת כדוק : ויבשו , ביו"ד האית"ת : וסערה , כמו רוק סערה : (כו) וראו , היא ראיית הלג וכן ולכי ראה הדנה

כו

א כ 20 ז

ישעיה מ מא

יאמר קדוש : (כו) שאו-מרום עיניכם וראו מי ברא אלה
המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אונים ואמין פת
איש לא נעדר : (כו) למה האמר יעקב וחדבר ישראל נסתרה
דרכי מיהוה ומאלהי משפטי יעבור : (כח) הלוא ידעת אם לא
שמעת אלהי עולם יהוה בורא קצות הארץ לא ייעף ולא יגע אין
חקר לתבונתו : (כט) נתן ליעף פת ולאין אונים עצמה ירבה :
(ל) ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יפשו : (לא) וקוי יהוה יחליפו
פת יעלו אבר פנשרים ירוצו ולא יגעו ילכו ולא יעפו :

מא (א) החרישו אלי איים ולאמים יחליפו כח יגשו אז ידברו
יחדו למשפט נקרה : (ב) מי העיר ממזרח צדק יקראו
לרגלו

ר ש י

(צ"י רש"י אנרליניץ, Enraciner, כל"א חיין גווארנלט) : (כו) מי ברא
אלה • כל הנבא אשר תראו במרום : מרוצ אונים • שיש לו וסהוא חעין
חיש הנבא לא נעדר שלא יקרא צמס : (כז) למה תאמר עם יעקב ותדבר בגלות
נסתרה דרכי מיי • העלים מנגד עיניו כל מה שעבדנוהו והמשיל עלינו אותם
שלא ידעוהו : ומאלהי משפטי יעבור • מעביר מלפניו משפט הגמול הטוב שהיה
לו לשלם לאבותינו ולנו : (כח) בורא קצות הארץ ואין חקר לתבונתו • ומי שם
לו כח וחקמה כזו הוא יודע את המחשבות למה הוא מאחר טובתכם לא כח
לכלות את הפשע ולהתם את החטאת על ידי היסורין : (כט) נתן ליעף
כח • וסופו להחליף כח לעייפותכם : (ל) ויעפו נערים • גבורת חויבונם
המנוערים מן המנות תיעף : ובחורים כשול יכשלו • אותם שהם עכשו גבורים
וחזקים יכשלו ואתם קויי ה' תחליפו כח חדש וחזק : (לא) חזר • כנף :

מא (א) החרישו אלי כדי לשמוע דברי • איים • חומו' • יחליפו כח
יתקטנו ויתחזקו ככל גבורת' חולי יעמדו צדן ככה : יגשו הלום •
גאזו משיגשו ידברו : למשפט נקרה • להוכיחם על פניהם : (ב) מי העיר
ממזרח

מכלל יופי

מי ברא אלה, בא מלמעלה שלא כמנהג : אונים, ענין כח : איש, כל דבר יקרא איש ואשה,
ואף על פי שאינו אדם : לא נעדר, לא חסר ולא נפקד : (כו) דרכי, רצו
לומר עיני שאני בו, וכן מדוע דרך רשעים בלטה והדומים לו רבים : (כח) אלהי עולם ה',
אלהי עולם שופט כמו עד האלהים יבא דבר שניהם, וכן כל אלהים שהוא על האל יתנון
שופט עולם ושגית בו : (כט) עצמה, חטף על פי החסרות : (ל) ויעפו, נש'ן
האית'ן לנד, וכן ויגעו : כשול יכשלו, ענינו כפילת התגבורת ורפוי הכח :
(לא) וקוי